

MR MIDSHIPMAN HORNBLOWER
 Copyright © Cassette Productions Ltd. 1950
 HORNBLOWER AND THE WIDOW MCCOOL
 Copyright © Cassette Productions Ltd. 1967

Серія «Історично-пригодницькі романи»

Форестер Сесіл Скотт

Ф79 Мічман Горнблавер / Сесіл Скотт Форестер ; пер. з англ. Віктор Губарев. – Львів : Видавництво «Апріорі», 2025. – 280 с. : іл.

ISBN 978-617-629-895-3

До книги увійшов роман «Мічман Горнблавер» пера відомого англійського письменника Сесіла Скотта Форестера (1899–1966), улюбленого автора Вінстона Черчилля. Цей твір є приквелом до великої саги про пригоди і кар'єрне зростання Гораціо Горнблавера – офіцера британського Королівського флоту часів наполеонівських війн.

У романі розповідається про перші кроки Горнблавера в статусі молодого мічмана, його перше плавання, бойове хрещення та інші захопливі пригоди. Перед читачем постає цілісна картина боротьби між Британією і Францією за панування на морі в кінці XVIII – на початку XIX століття. Напружений і динамічний сюжет не залишить нікого байдужим і точно не дасть занудьгувати.

Книга, без сумніву, буде цікава морякам, знавцям і всім, хто захоплюється морською справою, історією військово-морських сил, наполеонівських війн, а також поціновувачам вишуканих літературних творів. За книгами цього циклу знято фільм і серіал.

Українською мовою роман публікується вперше.

УДК 821.111(410)-992

Проілюстрував Олег Кіналь

Переклад здійснено за виданнями:

Mr Midshipman Hornblower by C. S. Forester / Penguin Books Ltd,
80 Strand, London, 2011

Hornblower and the Widow McCool by C. S. Forester / *Hornblower and the Crisis* / Penguin Books Ltd, 80 Strand, London, 2011, p. 117-142

© Віктор Губарев, переклад, 2025

© Олег Кіналь, ілюстрації, 2025

© Видавництво «Апріорі», 2025

ISBN 978-617-629-895-3

Рівні шанси

Над Ла-Маншем лютував січневий шторм, раз у раз налітали шквали з дощем, великі краплі гучно стукотіли по брезентових куртках офіцерів і матросів, які несли вахту на палубі. Вітер дув без упину і з такою силою, що навіть у прикритих берегом водах Спітгеда¹ лінійний корабель² зазнавав легкої кильової хитавиці³, неспокійно погойдувався на хвилях, а іноді різко здригався, коли його спроби зрушитися з місця стопорили якірні канати. Від берега до корабля прямував човен; веслували дві дебелі жінки. Човен шалено витанцьовував на крутих брижах, час від часу занурюючись носом у хвилі та відкидаючи в корму віяло бризок. Веслярка, котра сиділа на прові⁴, добре знала свою справу: кидаючи швидкі погляди через плече, вона не лише трималася визначеного курсу, але й вчасно запобігала перекиданню човна, повертаючи його ніс назустріч найбільшим хвилям. Човен повільно простував уздовж штирборту⁵ «Юстиніана», а щойно досяг грот-русленя⁶, його окликнув вахтовий мічман.

¹ *Спітгед* – морська якірна стоянка у протоці Солент на півдні Англії (*тут і далі примітки перекладача*).

² *Лінійний корабель* (мор.) – тут – великий, зазвичай тридечний (трипалубний) трищогловий корабель часів вітрильного флоту; був призначений для артилерійського бою з такими ж кораблями в кильватерному строю (лінійна тактика бою). Озброєння – від 80 до 130 гладкоствольних гармат, екіпаж – від 800 до 1000 осіб.

³ *Кільова хитавиця* (мор.) – коливний рух судна відносно положення рівноваги, коли воно гойдається вздовж лінії прова (ніс) – корма.

⁴ *Прова* (мор.) – носова частина судна або човна.

⁵ *Штирборт* (мор.) – правий борт судна.

⁶ *Руслені* (мор.) – вузькі майданчики зовні бортів вітрильного судна, що розташовані на рівні верхньої палуби і слугують для кріплення нижніх вант та фордунів. На грот-русленях кріплять нижні ванти головної щогли – грот-щогли.

– Є! – голосно відповіла жінка-загребна¹.

Згідно з дивним і давнім флотським звичаєм, ця відповідь означала, що на борту човна перебуває офіцер; ймовірно, ішлося про оту згорблену фігуру, яка сиділа на кормовій банці² та скидалася на купу лахміття, накриту плащем.

Це все, що зміг побачити вахтовий лейтенант Мастерс, ховаючись від негоди з підвітрянного боку бітенгів³ бізань-щогли⁴. Виконуючи наказ вахтового мічмана, човен пірнув під грот-руслень та зник з очей. Сталася затримка – мабуть, офіцер ніяк не міг піднятися на борт корабля. Нарешті човен знову з'явився в полі зору Мастерса. Жінки відштовхнулися веслами від борту «Юстиніана» і поставили невелике люгерне вітрило⁵, під яким човен, тепер уже без пасажера, помчав назад до Порт-смута, підстрибуючи на хвилях, мов учасник перегонів. Коли він відійшов, містер Мастерс зауважив, як квартердеком⁶ до нього хтось наближається. Це був новоприбулий у супроводі вахтового мічмана. Вказавши на Мастерса, мічман повернувся до грот-русленя. Містер Мастерс прослужив на флоті до сивого волосся. Він мав щастя отримати патент на звання лейте-

Ванти – снасті стоячого такелажу, що слугують для кріплення щогл до бортів судна, а також пересування членів екіпажу нагору та у зворотному напрямку. *Фордуни* – снасті стоячого такелажу, що слугують для кріплення стеньг ззаду та з бортів. *Стеньга* – друга (верхня) частина складеної щогли.

¹ *Загребний* (мор.) – весляр, що сидить першим від корми та задає ритм іншим веслярам.

² *Банка* (мор.) – тут – сидіння для веслярів.

³ *Бітенги* (мор.) – міцні вертикальні бруси (зазвичай спаровані), які встановлюють на палубі дерев'яного судна; являють собою елементи швартовного та буксирного пристроїв, а також слугують для кріплення деяких снастей.

⁴ *Бізань-щогла* (мор.) – на трищогловому судні – третя (задня) щогла.

⁵ *Люгерне вітрило* (мор.) – тут – чотирикутне косе вітрило, яке кріплять на асиметричній реї та використовують на шлюпках.

⁶ *Квартердек* (мор.) – палуба в кормовій частині вітрильного корабля (між грот- і бізань-щоглою), на один рівень вища за шкафут – середню частину корабля (між фок- і грот-щоглою). Інша поширена назва квартердека – шканці.

нанта, але давно зрозумів, що капітаном йому вже ніколи не бути. І, щоб занадто цим не перейматися, почав вивчати вдачі товаришів по службі.

Тож він уважно оглянув людину, яка йшла до нього. Це був худорлявий молодий чоловік, майже підліток, трохи вищий за середній зріст, взутий у великі полуботки, які лише підкреслювали худорлявість його ніг. Привертали до себе увагу незграбні руки та гострі лікті незнайомця, погано підігнаний однострій, наскрізь промоклий від бризок, худа шия, що стирчала з високого коміра, а також бліде кістляве обличчя. Бліде обличчя – рідкість на палубі військового корабля, команда якого зазвичай дуже швидко засмагає до кольору червоного дерева, однак це обличчя було не просто бліде – на запалих щоках Мастерс помітив зеленуватий відтінок. Перебуваючи у човні, новачок напевно переніс морську хворобу. Темні очі на блідому обличчі були схожі на дірки, прорізані в аркуші паперу. Лейтенант не без цікавості відзначив, що, попри морську хворобу, ці очі пильно роздивляються навколо, мабуть, вивчаючи нове становище. В них світилася непереборна цікавість, яку не змогла загасити ані морська хвороба, ані сором'язливість, і містер Мастерс інтуїтивно припустив, що хлопцю притаманні обережність та далекоглядність, і він уважно вивчає нове оточення, щоб підготуватися до подальших випробувань. Так, мабуть, пророк Даниїл оглядав левів, коли потрапив до лев'ячої ями.

Темні очі незграбного новачка зустрілися з очима Мастерса, він зупинився і ніяково торкнувся рукою крисів капелюха, з якого стікала вода. Потім розтулив рота, намагаючись щось сказати, але, не подолавши природної сором'язливості, знову його стулив. Нарешті все-таки зібрався з духом та змусив себе промовити офіційні слова, яких його навчили:

– Прибув на борт, сер.

– Ваше ім'я? – запитав Мастерс, не дочекавшись, коли молодий чоловік сам себе назве.

– Г-Гораціо Горнблавер, сер. Мічман, – затинаючись, відповів хлопець.

– Дуже добре, містере Горнблавер, – так само офіційно промовив Мастерс. – Ваш *данідж*¹ з вами?

Горнблавер ніколи не чув цього слова, але йому дістало розуму зметикувати, що воно означає.

– Моя морська скриня, сер. Вона... вона там, біля вхідного порту².

Горнблавер сказав це, дещо вагаючись. Він знав, що потрапив на борт через «вхідний порт», утім, щоб вимовити ці слова, йому довелося докласти трохи зусиль.

– Я накажу віднести її вниз, – сказав Мастерс. – І вам краще теж спуститися. Капітан на березі, а перший лейтенант наказав за жодних обставин не турбувати його до восьми склянок³, тож раджу вам, містере Горнблавер, якнайшвидше зняти з себе мокру одіж та перевдягнутися.

– Так, сер, – відказав Горнблавер і одразу зрозумів, що використав не морську фразу – це засвідчив вираз обличчя Мастерса. І перш ніж той зробив йому зауваження, поквапився виправити свою помилку (хоч навряд чи вірив, що люди справді так говорять поза сценою).

– Є, сер, – сказав Горнблавер і, на мить забарившись, знову приклав руку до крисів капелюха.

Мастерс відповів на привітання та звернувся до одного з посильних, що тряслися від холоду в ненадійному укритті біля фальшборту.

– Юнго! Відведіть містера Горнблавера до мічманської каюти.

– Є, сер!

¹ *Данідж* (англ. *dunnage*) – тут – багаж, особисті речі та спорядження.

² *Вхідний порт* (мор.) – тут – отвір (проріз) у фальшборті, через який можна було потрапити на верхню палубу судна. *Фальшборт* – суцільна огорожа по краях відкритих частин верхньої палуби.

³ *Склянка* (мор.) – півгодинний проміжок часу на флоті; назва походить від однойменного піскового годинника. Кількість склянок показує час, відлік починається з полудня. Вісім склянок означають чотири години; щочотири години на судні змінюється вахта, і лік склянок починається знову.

Горнблавер пішов за юнгою до грот-люка¹. Через морську хворобу він ледь тримався на ногах, а тут ще й дорогою двічі втрачав рівновагу, коли різкі пориви вітру нахилили «Юстиніан», випробовуючи міцність його якірних канатів. Юнга пірнув у люк і сповз трапом донизу, наче вуж зі скелі. Горнблавер зібрався з духом і набагато обережніше спустився спочатку в напівтемряву гондека², а потім у сутінки твіндека³. У ніс ударили такі ж чудернацькі та розмаїті запахи, як і звуки, що долинали до його вух. Біля підніжжя кожного трапа юнга терпляче чекав на нього, не приховуючи своїх почуттів. Після останнього спуску, зробивши ще кілька кроків, – Горнблавер уже не міг второпати, куди саме – в бік корми чи прови – вони потрапили до похмурого відсіку, темряву якого сальна свічка, що стирчала з мідного свічника, радше підкреслювала, ніж освітлювала. Навколо стола сиділо пів дюжини моряків у сорочках. Юнга зник, залишивши Горнблавера стояти, і минуло кілька секунд, перш ніж на нього звернув увагу вусатий чоловік, котрий сидів на чолі стола.

– Говори вже, приводе, – мовив він.

Горнблавер відчув, що його зараз знудить – наслідки подорожі на човні посилювалися неймовірною духотою та смородом твіндека. Говорити було важко, до того ж він не знав, як сформулювати те, що хотів сказати.

– Мене звуть Горнблавер, – повільно промовив він.

– Вам до біса не пощастило, – без тіні співчуття сказав інший чоловік.

Раптом у бурхливому світі за бортом корабля вітер різко змінив напрямок, трохи нахиливши та розвернувши «Юстиніан», щоб знову випробувати міцність його якірних канатів. Горнблаверу здалося, ніби світ перекинувся. Він похитнувся і, хоч

¹ *Грот-люк* (мор.) – головний люк на вітрильному кораблі, розміщувався попереду або позаду грот-щогли.

² *Гондек* (мор.) – нижня батарейна палуба лінійного корабля, на якій встановлювали найбільші гармати.

³ *Твіндек* (мор.) – простір у корпусі судна між двома палубами, тут – під гондеком.

тремтів від холоду, відчув, як обличчя його рясно вкрилося потом.

– Гадаю, ви прийшли, щоб приєднатися до найкращого товариства, – продовжив вусань. – Ще один тупий невіглас став неприємністю для тих, кому доведеться розтлумачувати йому його обов'язки. Подивіться на нього, – промовець жестом закликав товаришів у свідки, – подивіться на нього, кажу я! Ось остання невдала покупка короля. Скільки вам років?

– С-сімнадцять, сер, – затинаючись, промовив Горнблавер.

– Сімнадцять! – з огидою повторив промовець. – Якщо хотіли стати моряком, треба було починати у дванадцять. Сімнадцять, ач! Знаєте різницю між топом¹ і фалом²?

Це запитання викликало сміх, і Горнблавер, попри сум'яття в голові, добре зрозумів природу цього сміху. Здогадався, що незалежно від того, скаже він «так» чи «ні», з нього однаково глузуватимуть. Тож обрав нейтральну відповідь:

– Це перше, що я шукатиму в «Морській справі» Норі³.

Тут корабель знову накренився, і Горнблавер ухопився за стіл.

– Джентльмени, – жалісно почав він, шукаючи потрібні слова.

– Боже! – вигукнув хтось за столом. – У нього морська хвороба!

– Морська хвороба у Спітгеді! – додав хтось інший, і в його голосі було стільки здивування, скільки й огиди.

Проте Горнблаверу було однаково. Якийсь час він просто не усвідомлював, що відбувається. Пояснити це можна, мабуть, не лише нервуванням останніх днів, але й подорожжю на човні та навіженими спробами «Юстиніана» зірватися з якорів.

¹ *Топ* (мор.) – верхній кінець щогли або будь-якого іншого вертикального рангоутного дерева на кораблі. *Рангоут* – сукупність дерев'яних балок (щогли, стеньги, реї тощо), призначених для фіксації та несення вітрил.

² *Фал* (мор.) – снасть бігучого такелажу, за допомогою якої підіймають та опускають деякі реї, сигнальні прапори тощо. *Бігучий такелаж* – усі рухомі снасті на вітрильному судні.

³ *Норі, Джон Вільям (1772–1843)* – англійський математик, гідрограф, картограф і видавець книг з навігації.

І саме тому його відразу почали прозивати «мічманом, який заслаб на морську хворобу в Спітгеді». Цілком природно, що цей ярлик лише додав страждань до почуття самотності й туги за домом, які гнітили його в ті дні, коли частина флоту Каналу стояла на якорі з підвітряного боку острова Вайт, доукомплектовуючи команди. Месмен¹ допоміг Горнблаверу залізти в гамак, і година відпочинку дала йому змогу достатньо одужати, щоб доповісти старшому лейтенантові про своє прибуття. За кілька днів перебування на борту він уже непогано орієнтувався у підпалубних приміщеннях і не плував (як це сталося на самому початку), де розташована прова, а де – корма. Обличчя братів-офіцерів не здавалися йому геть розмитими, а почали набувати індивідуальних рис. Хай важко, але поволі Горнблавер дізнавався, на якій бойовій позиції йому слід бути під час підготовки корабля до бою, де він має перебувати, коли заступає на вахту чи звучить команда «свистати всіх нагору» для постановки або згортання вітрил. Він навіть непогано вивчив своє нове життя, щоб усвідомити – воно могло бути й гіршим; адже замість того щоб стояти на якорі, його корабель міг отримати наказ негайно вийти в море. Проте ця думка його не надто втішила, він почувався самотнім і нещасним. Через свою сором'язливість важко сходився з людьми, а тут ще так сталося, що мічманську каюту на «Юстиніані» займали чоловіки, значно старші за нього: літні помічники штурмана, яких насильно завербували з торгових суден, і мічмани віком від двадцяти до тридцяти років, які за браком покровителів чи нездатність скласти іспит так і не спромоглися отримати патент лейтенанта. Коли їм набридло глузувати, вони перестали звертати на нього увагу, і це його влаштувало – Горнблавер просто замкнувся у своїй черепашці, радіючи з того, що його не помічають.

Бо в ті похмурі січневі дні на борту «Юстиніана» панувала безнадія. Капітан Кін (коли той піднявся на борт, Горнблавер

¹ *Месмен* (англ. *messman*) – матрос, який обслуговує офіцерів, подає їм їжу та прибирає зі стола.